

Kertomusvuonna järjestettiin viraston ja laitosten työntekijöille kaksi *luentosarjaa*, jotka sisälsivät kaikkiaan 9 luento- ja keskustelutilaisuutta. Kevään luentosarjassa käsiteltiin *päihdeongelmia* ja syksyn luennolla *suomenkielen* suullista ja kirjallista käyttöä. Näihin tilaisuuksiin osallistui 20-60 henkeä kuhunkin. Tämän lisäksi järjestettiin kaksi erillistä kaksipäiväistä *lähikasvattajaseminaaria* yhteensä 90 osanottajalle ja kaksipäiväinen *lastenhuoltotoimiston seminaari* 50 osanottajalle, *suojelukasvatus toimiston* seminaari 50 osanottajalle sekä niin ikään kaksipäiväinen *työyhteisön kehittämisseminaari* viraston ja laitosten 50 osanottajalle.

Tulokaskursseja järjestettiin kolme yhteensä 120 osanottajalle. Kukin kurssi sisälsi noin 30 opetustuntia.

Lisäksi järjestettiin 8 iltapäivää kestänyt viraston ja laitosten 15 osanottajalle *kokous- ja neuvottelutaidon* kurssi, joka suoritettiin henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston laatiman ohjelman mukaisesti.

Henkilökunnan koulutukseen oli käytettävissä 39 000 mk, josta oli varattu 9 000 mk koulutus-toimikunnan suunnittelemaan yhteiseen koulutukseen ja 30 000 mk jaettiin toimistojen ja laitosten kesken. Lisäksi virasto sai henkilöasiainjaostolta 7 300 mk:n määrärahan henkilökunnan koulutusta varten.

4. Lastenhuoltotoimisto

Toimiston tutkittaviksi ja hoidettaviksi ilmoitettiin kertomusvuonna alaikäisen väestönosan vähenemisestä johtuen jonkin verran vähemmän tapauksia kuin aikaisempina vuosina, ne näyttivät kuitenkin vaikeutuneen. Erityisesti perheitten sisäiset vaikeudet ja perheenjäsenten alkoholiongelmat näyttivät huolestuttavasti lisääntyneen ja heikentäneen lasten turvallisuutta. Myös asunto-tilanne oli edelleenkin ongelmallinen. Etenkin yksinhuoltajaperheet olivat äärimmäisen epäedullisessa asemassa asuntojen saannissa. Runsaasti lasten laitossijoituksia olisi voitu välttää, jos vuokra-asuntoja yleensä, ja varsinkin pienasuntoja, olisi ollut saatavissa.

Lastenhuoltotoimiston sosiaalityöntekijöiden työtä pyrittiin tukemaan ja tehostamaan jatkamalla edellisinä vuosina aloitettua työhönjausta. Työhönjohtajina toimivat lastensuojeluviraston ulkopuoliset asiantuntijat.

Laitospaikkojen tarve vaihteli kertomusvuonna eri ikäryhmien kohdalla suuresti. Samaan aikaan kun kouluikäisten paikoista oli puutetta, pikkulasten paikkoja oli ajoittain vajaakäytössä.

*Laitos-
hoito*

Laitossijoituksissa oli huolestuttavaa sellaisten sijoitusten silmiinpistävä lisääntyminen, joissa huoltontarpeen aiheutti vanhempien raju alkoholin käyttö. Tässä yhteydessä huomio kiintyi myös äitien lisääntyneeseen alkoholinkäyttöön ja siitä seuranneeseen lasten hoidon laiminlyöntiin.

Avohuolto

Kaupunkialueella toimi edelleen 20 huoltotarkastajaa neljän johtavan huoltotarkastajan johtamina. Lakisääteisessä valvonnassa oli kullakin huoltotarkastajalla keskimäärin 37.8 (39.5) lasta. Näiden lisäksi oli huoltotarkastajilla keskimäärin 8.2 (9.6) tutkimus- ja neuvontatapausta kuukaudessa.

Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten huollosta vastasi kolme huoltotarkastajaa johtavan huoltotarkastajan johdolla. Toiminta perustui pääasiassa äitien vapaaehtoiseen yhteydenottoon. Äitien olojen kohentaminen ja huoltotarkastajan laatimien kuntoutussuunnitelmien toteutuminen kariutuivat usein äitien heikkoon ammatilliseen asemaan ja siitä johtuviin taloudellisiin vaikeuksiin, asunnon puutteeseen ja päivähuoltomahdollisuuksien riittämättömyyteen. Lastenvalvojan luettelossa oli kertomusvuoden aikana 4 791 (4 624) avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta. Huolimatta yleisestä syntyvyyden laskusta, kohosi avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden määrä sekä suhteellisesti että absoluuttisesti.

*Au-lasten
huolto*

**Mustalais-
huolto**

Mustalaisten huoltoa varten toimistolla on yksi huoltotarkastaja. Helsingissä asuvaan n. 300 mustalaisruokakuntaan kuuluu yht. n. 800 henkilöä (yli 10 % maan mustalaisväestöstä), joista n. puolet oli alle 16 vuotiaita. Kertomusvuonna oli työn kohteena 112 perhettä, joissa lapsia 174. Kodin ulkopuolella kasvatettaviksi sijoitettiin 27 (33) lasta. Sijoitusten syinä olivat etupäässä vanhempien sairaus, asuntovaikeudet ja kyvyttömyys hoitaa lasta. Lisäksi työpisteessä asioi runsaslukuisesti asiakkaita, joille annettiin neuvoa ja opastusta heidän pyrkimyksissään oman asemansa parantamiseksi. Kertomusvuotta edeltänyt myönteinen kehitys asunto-oloissa tyrehtyi, koska valtio ei varannut määrärahoja mustalaisten asuntotuotantoon, kuten oli tapahtunut vv. 1970–73. Helsingin kaupungin vuokra-asunnoissa asui vajaat 200 perhettä, joista kerrostaloasunnoissa 63.

**Perheen-
neuvontatyö**

Perheneuvontatyötä suoritti lastenhuoltotoimistossa neljän huoltotarkastajan, johtavan huoltotarkastajan ja toimistoapulaisen muodostama työryhmä.

Edelliseltä vuodelta siirtyneitä ja kertomusvuoden aikana asiakkaisiksi tulleita perheitä oli yht. 396 ja vuoden lopussa asiakasperheitä oli 210, joista ehjiä perheitä 80 %, avioeroperheitä 11 % sekä loput muita yksinhuoltajaperheitä.

Aloitteentekijänä hoitoon tuloon oli vaimo, mies tai muu perheenjäsen 91 %:ssa, viranomainen 5 %:ssa ja joku muu 3 %:ssa tapauksista.

Asiakasperheistä, joilla oli yht. 700 lasta, kuului 26.5 % suurimpaan eli 5–10 vuotta avioliitossa olleiden ryhmään.

Perheet jakautuivat eri sosiaaliryhmiin seuraavasti:

I sosiaaliryhmä	10 %	III sosiaaliryhmä	53 %
II »	23 »	IV »	14 »

Perheneuvonnan asiakasperheistä oli varsin huomattava osa sellaisia, joihin kuului terveydellisesti tavalla tai toisella vammautunut jäsen:

- psykiatrisen sairauden takia polikliinisessä hoidossa ollut jäsen oli 10 %:lla perheistä
- psykiatrisessa sairaalahoidossa oli joku perheenjäsen 9 %:lla perheistä
- psyykkisesti poikkeava perheenjäsen oli 5 %:lla perheistä
- vakava fyysinen sairaus tai vamma oli jollakin perheenjäsenellä 6 %:lla perheistä

Perheet olivat tarvinneet muuta huoltoa seuraavasti:

	perheistä
- sosiaalivastuksen tai -vakuutuksen perusteella	9 %
- lastensuojeluviraston muita kuin perheneuvontapalveluja	15 %
- Pavi, A-klinikka -palvelua	6 %
- kasvatustutkimuksia	8 %
- asuntoasiain toimiston apua	9 %
- muita toimenpiteitä	3 %

Perheillä oli avioliitto-ongelmia pääryhmittäin seuraavasti:

	perheistä
- alkoholi-ongelmat	30 %
- lapsiongelmat	28 %
- uskottomuus- ja seksuaalielämän ongelmat	29 %
- avioliittoon sopeutumisen häiriöt	44 %
- luonne- ja temperamentti häiriöt	14 %
- muut häiriöt	25 %

Perheenneuvontatyöryhmän työntekijät suorittivat kaikkiaan 2 013 haastattelua, joista 409 yhteishaastattelua ja 130 kotikäynneillä tapahtunutta. Ryhmä kävi konsultaatiossa kertomusvuoden aikana tri Heino Salmisen luona.

Lastenhuoltotoimiston aloitteesta alkanut yhteistyö kaupungissa toimivien muiden perheenhoitoa harjoittavien elinten kanssa johti koulutuksen suunnitteluun. Tammikuussa 1975 alkaa vuoden mittainen kokeilunluonteinen helsinkiläisten perhetyöntekijäin koulutus. Lastenhuoltotoimistosta koulutukseen osallistuu neljä huoltotarkastajaa.

Asumus- ja avioerolausuntoja varten oli kaupunkipiiriin huoltotarkastajien tehtävänä tutkia ja selvittää eroa hakevien aviopuolisoiden olosuhteet ja mahdollisuudet lapsen/lasten huollon ja kasvatuksen järjestämiseen silloin, kun aviopuolisot eivät päässeet keskenään sopimukseen siitä, kumman huoltoon heidän alaikäiset lapsensa eron jälkeen jäisivät. Näissä tutkimuksissa huoltotarkastajien työtä ohjasi johtava huoltotarkastaja, joka myös käsitteli asumus- ja avioerolasten tapaamis-oikeudesta vanhempien kesken syntyneitä erimielisyyksiä.

Asumus- ja avioerolausunnot

Toimisto antoi kertomusvuonna 132 (120) lausuntoa lasten huollosta asumus- ja avioerotapauksissa.

Lasten kesävirkestystoimintaan käytettiin 711 413 (600 000) mk. Tästä käytettiin hoitomaksuihin 696 290 (602 566) mk, matkakuluihin 13 068 (12 508) mk ja lasten sairastumisista aiheutuneisiin menoihin 2 054 (3 694) mk.

Kesävirkestystoiminta

Kesäsijoitus järjestettiin kaikkiaan 1 976 (1 807) lapselle. Valtaosa heistä eli 1 594 sijoitettiin maaseudulle yksityisperheisiin ja muut yhdistysten, järjestöjen ym. siirtoloihin ja leireille (esim. Lasten Kesä ry, Mannerheimliitto, Pelastusarmeija, Pojista Miehiä ry, Partaharjun leiri jne.) Lapsista suurin osa oli kouluikäisiä, etupäässä 7–12 vuotiaita. Yli 12-vuotiaiden sijoitus tuotti nyt niinkuin aikaisempinakin kesinä ylivoimaisia vaikeuksia.

Kesäsijoitusten hoitopäivät sijoituspaikan mukaan:

Sijoituspaikka	pojat		tytöt		yhteensä päiviä	päiviä keskim. lasta kohti
	päiviä kaikkiaan	päiviä keskim. poikaa kohti	päiviä kaikkiaan	päiviä keskim. tyttöä kohti		
perhesijoitukset	42 081	64.4	53 226	64.1	95 307	64.3
siirtolasijoitukset	8 079	36.7	5 523	37.6	13 602	37.1
yhteensä	50 160	56.5	58 749	59.2	108 909	57.9

Sosiaalinen tausta

Lähes kaikki lapset olivat vaikeista olosuhteista ja huomattava osa tuli vajaista tai rikkoutuneista kodeista. Yli puolet lapsista oli yksinhuoltajaperheistä ja n. 2/3 lapsista huoltoapua saavista perheistä. Samoin huomattava osa lapsista oli aikaisemmin ollut muiden lastensuojelutoimenpiteiden kohteina. Perheistä tulevien lasten lisäksi hankittiin kesäkoti myös joukolle kaupungin lastenhuoltolaitosten lapsia. Kasteleville, sairaille ja häiriintyneille lapsille pyrittiin mahdollisuuksien mukaan hankkimaan heidän erityisvaikeuksiaan ymmärtävät kodit. Kesälapsista perheille maksettavat *hoitokorvaukset* noudattivat kasvattilasten hoitomaksuja ja vaihtelivat 230-300 mk/kk (200-270 mk/kk) lapsen iästä ja hoitoisuusasteesta riippuen. Siirtoloissa hoitomaksut vaihtelivat 3-12 mk/vrk. Lasten vanhemmat osallistuivat hoitomaksuihin tulojensa mukaan.

Toimisto valvoi myös 37 (35) *yksityisen järjestön* tai muun yhteisön harjoittamaa kesäsijoitus-toimintaa. Tämän toiminnan tukemiseen Helsingin kaupunki on myöntänyt yhteensä 177 000 (160 000) markan määrärahan.

Lakisääteinen kasvattilasten valvonta

	<i>poikia</i>	<i>tyttöjä</i>	<i>kaikkiaan</i>
- v:lta 1973 siirtyi	82	93	175
- v. 1974 valvontaan tulleita	16	18	34
yhteensä	98	111	209
- poistettiin valvonnasta 1974	22	27	49
- vuoteen 1975 jääneitä	76	84	160

Lakisääteisessä valvonnassa olleista oli avioliiton ulkopuolella syntyneitä 38.1 %.

Muiden kuntien huostassa olevien lasten valvonta

	<i>lapsia</i>		
- v:lta 1973 siirtyi	58		
- v. 1974 valvontaan tulleita	14		
yhteensä	72		
- v. 1974 poistettiin valvonnasta	6		
- vuoteen 1975 jääneitä	66		
	<i>poikia</i>	<i>tyttöjä</i>	<i>kaikkiaan</i>
- aviolapsia	22	15	37
- au-lapsia	11	18	29
yhteensä	33	33	66

Suojeluvalvonta

Vuoden aikana oli suojeluvalvonnassa 155 poikaa ja 164 tyttöä, eli yhteensä 319 lasta.

Nuorten kotiapulaisten valvonta

Nuorten kotiapulaisten valvontaa koskevat säännökset ovat ilmeisesti käyneet tehottomiksi. Tämä johtunee osaksi siitä, että säädös on tuntematon useimmille kotiapulaisia palkkaaville perheille. Toisaalta myös kotiapulaisten määrä on yleensä vähentynyt sekä koulutusajan pidentymisen takia alle 16-vuotias on harvoin kokopäiväisessä ansiotyössä.

Kertomusvuoden aikana olikin lain edellyttämässä valvonnassa vain yksi nuori kotiapulainen.

Ottolapsitoiminta

Ottolapsitoimintaa hoiti lastenhuoltotoimistossa muun työn ohella kaksi johtavaa huoltotarkastajaa, jotka käyttivät apunaan maaseutupiireissä toimivia perhehoidontarkastajia ja kaupunkipiirien tarkastajia.

Lastenhuoltotoimisto hoiti kertomusvuonna yhteensä 61 (77) helsinkiläislapsen adoption, näistä poikia 29 (39) ja tyttöjä 30 (38). Pelastakaa Lapset ry:n hoitamia helsinkiläislapsen adoptioita käsiteltiin 28 (19). Adoptioryhmä antoi sosiaalihuollituksen pyynnöstä lausuntoja myös ulkomaille tahtuvista adoptioista.

Lastenhuoltotoimistolle tehtiin ilmoituksia, kanteluita ja avunpyyntöjä, jotka koskivat 2 177 (1 660) alaikäistä lasta (lukuun eivät sisälly valvonnassa olevat lapset). Ilmoitetuista lapsista si-
joitettiin 517 (626) eli 24 (38) % eri pituisiksi ajoiksi kodin ulkopuolelle kasvatettaviksi ja hoidettaviksi.

Avohuollon toimenpiteet lastenhuoltotoimistossa

Huoltotoimenpide	Lapsenikä, vuotta										Kaikkiaan		
	- 6v.		7 - 12v.		13 - 15v.		16v. -		Ikä tuntematon				
	poikia	tyttöjä	poikia	tyttöjä	poikia	tyttöjä	poikia	tyttöjä	poikia	tyttöjä	poikia	tyttöjä	Yht.
Tutkimus, neuvonta, ohjaus	325	256	267	274	60	75	31	32	6	3	689	640	1 329
Suojeluvallontaan asettaminen	51	61	75	76	28	27	1	-	-	-	155	164	319
Taloudellinen avustaminen	94	70	10	17	3	9	19	19	-	-	126	115	241
Annettu lausunto viraston ulkop.	68	52	56	46	22	9	11	12	-	1	157	120	277
Muu toimenpide	17	19	18	9	8	5	4	2	-	1	47	36	83
Toimenpiteitä yhteensä	555	458	426	422	121	125	66	65	6	5	1 174	1 075	2 249
Huollettavia yhteensä	512	426	419	414	119	119	62	61	6	4	1 118	1 024	2 142

Sijaishuolto

Perhehoitoon sijoitettuja oli kertomusvuoden päättyessä 1 371 (1 391). Näistä maaseudun kodeissa 1 117 (1 155) ja Helsingissä 254 (236). Sijoitus perhehoitoon muodostaa eräänlaisen avo- ja laitoshuollon raja-alueen. Juridisesti se kuuluu sijoitustoiminnan ja sijaishoidon piiriin. Olosuhteet, joissa perhehoitoon sijoitetut lapset elävät, lienevät kuitenkin lähinnä verrattavissa normaaliin perhe-elämään.

Perhehoitoon sijoittaminen

Perhehoitoa varten toimistolla oli käytettävissään kolme johtavaa huoltotarkastajaa ja 16 perhehoitotarkastajaa, jotka toimivat maaseutupiireissä alueellisen jaon pohjalla. Helsingin kaupungin alueella perhehoidon valvonnasta huolehtivat ao. piirin huoltotarkastajat. Kaksi perhehoitotyössä olevista tarkastajista suoritti yksinomaan sijoituskotien hankintaan liittyviä tehtäviä ja heistä toinen tämän ohella perhehoidon ja osittain muunkin lastenhuoltotoimiston työn tiedotus- ja suhdetoimintatehtäviä.

Vuoden aikana julkaistiin kaupunginhallituksen myöntämän määrärahan turvin sijoituskodeille ja asiamiehille tarkoitettua »Me yhdessä»-lehtistä. Sijaisvanhemmille järjestettiin kertomusvuonna eri puolella Suomea virkistys- ja neuvottelutilaisuuksia kaupunginhallituksen erikseen tähän tarkoitukseen varatulla määrärahalta. Osanotto tilaisuuksiin oli varsin runsasta ja innostunutta.

Sijaisvanhemmat

Perhehoidon valvonnasta huolehtivilla työntekijöillä oli keskimäärin 86.5 (96) lasta valvottavanaan. Huolimatta viime vuosien työvoimalisäyksestä oli valvottavien määrä tehokasta työtä ajatellen edelleen ainakin kaksi kertaa liian suuri.

Perhehoidon valvonta

Perhesijoitustyöntekijöillä oli tukeaan kerran viikossa apulaislastenhuollontarkastajan johdolla kokoontuva erityinen työryhmä, jossa valmisteltiin yksityiskohtaisesti kukin sijoitus perhehoitoon.

Toimistolla oli perhesijoitustoimintaa varten käytettävissään palkattuja paikallisasiamiehiä 45 kunnassa. Asiamiehille järjestettiin vuoden aikana yksi kokous, jossa heidän omaan asemaansa liittyvien asioiden ohella keskusteltiin lasten ja nuorten kasvatuksellisista ja hoidollisista kysymyksistä.

Laitoshoito

Huoltohenkilökunta Sosiaaliohjjesäännön edellyttämää lasten- ja nuorisonhuoltolaitosten sekä vajaamielislaitosten kasvatuksellista ja huollollista valvontaa suorittivat lastenhuollontarkastaja, apul.lastenhuollontarkastaja, tarkastaja ja vajaamielishuoltaja. Apul.lastenhuollontarkastajalla ja tarkastajalla oli apunaan tässä tehtävässä kummallakin yksi huoltotarkastaja sekä erikseen nuorisokoteja varten kaksi huoltotarkastajaa.

Laitokset Kertomusvuoden aikana sijoitettiin Siltavuoren nuorisokotiin vajaamielisiä nuoria, Taivallahden nuorisokodin tiloissa hoidettiin edelleen leikki-ikäisten vastaanottoa ja vuoden aikana valmistui Mellunmäen päivähuoltola.

Lastenhuoltotoimisto sijoitti kertomusvuonna turvattomia lapsia ja nuoria yhteensä 63 laitokseen. Näistä 18 oli kaupungin omia, seitsemän toisten kuntien omistamia ja loput eri yhdistysten, järjestöjen ja säätiöiden omistamia laitoksia (lukuihin eivät sisälly vajaamielisiä hoitavat laitokset). Lisäksi sijoitettiin lapsia ja nuoria tutkimusta ja hoitoa varten Lastenlinnaan ja sairaaloiden lasten- ja nuorisopsykiatrisille osastoille.

Kysymys *lapsikroonikoiden laitoshoidosta* oli edelleen ratkaisematta. Lastenhuoltolaitoksissa jouduttiin hoitamaan useita lapsia ja nuoria, joiden oikea sijoituspaikka olisi ollut sairaala.

Jälkihuolto

Kertomusvuoden lopussa oli jälkihuoltoa saavia yhteensä 370 (292) nuorta ja heidän lisäksi annettiin useille nuorille tilapäistä lyhytaikaista tukea.

Jälkihuoltoa saavista oli laitoshoidossa 116 (119), perhehoidossa 230 (169) ja itsenäisesti asuvia 24 (4). Heistä jatkoi koulunkäyntiä 270 (235), työssä kävi 82 (42), 15 (11) ei ollut työssä eikä koulussa ja 3 (4) oli sairaalahoidossa.

Jälkihuoltotyötä hoiti toimistossa yksi huoltotarkastaja apunaan kaupunki- ja maaseutupiirien tarkastajat ja laitosten sosiaalityöntekijät.

Vajaamielishuolto

Väliaikainen keskuslaitos Kertomusvuoden aikana saatiin päätökseen v. 1972 vireille pantu Helsingin väliaikaisen keskuslaitoksen perustamishanke. Väliaikaiseen keskuslaitokseen kuuluvat Nukarin lastenkoti ja sen asunto-laosastot, Taivallahden nuorisokoti ja Kotkankadun asuntola, Päivölän lastenkoti, Sofianlehdon vastaanottokodin vajaamielisosastot, Koskelan nuorisokoti ja Laajasalon nuorisokoti, joissa on yhteensä 228 hoitopaikkaa. Väliaikaisen keskuslaitoksen perustamisen yhteydessä siirtyivät em. vajaamielisiä hoitaneet lasten- ja nuorisonhuoltolaitokset hallinnollisesti vajaamielishuollon piiriin, mutta muutoin ei keskuslaitoksen perustaminen tuonut helpotusta kireään laitospaikkapulaan. *Killinmäen keskuslaitoksen* suunnittelutyöt jatkuivat, ja laitoksen rakennusvaiheelle saatiin perustamislupa.

Asuntolat Uusista toimintapisteistä Kehitysvammaatuki 57 yhdistykseltä kaupungin hallintaan siirtynyt 12-paikkainen Kotkankadun asuntola aloitti toimintansa helmikuussa. Vuoden loppupuolella Siltavuoren nuorisokodin käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä saatiin kehitysvammaisten käyttöön 10 asuntolapaikkaa. Pasilan kehitysvammaisten asuntolan ja Pasilan päivähuoltolan rakennustyöt jatkuivat ja laitokset voinevat aloittaa toimintansa vuoden 1975 loppupuolella.